

Макарук Л. Л.

Волинський національний університет імені Лесі Українки

ІДЕНТИФІКАЦІЯ БРИТАНСЬКИХ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ КРІЗЬ ПРИЗМУ МУЛЬТИМОДАЛЬНИХ МОДУСІВ В АНГЛОМОВНОМУ МАСМЕДІЙНОМУ КОМУНІКАТИВНОМУ ПРОСТОРИ

Статтю присвячено дослідженню соціокультурних цінностей британців у масмедіа. Встановлено, що в англомовному масмедійному комунікативному просторі невербальні засоби є потужним джерелом соціокультурної інформації, яка має стосунок до британського етносу. За кожним із них стоять якась історія та події, унаслідок яких вони увійшли до масмедійного середовища. Більшість із них супроводжують статті, у яких нема посилання на них. Частина функціонує в масмедійному просторі як карикатури, шаржі, замальовки. Незначний відсоток репрезентує інформацію, яка додатково розкриває зміст, доповнюючи статтю новими відомостями. Окремі ж невербальні компоненти, які відображають британські цінності, реалії, стереотипи, настільки потужно вкорінилися в медіа, що не потребують жодних пояснень, і статті, до яких вони належать, не подають жодних тлумачень, оскільки вони давно вже отримали статус загальновідомих.

Виявлено, що графічні одиниці – це не лише засоби передачі інформації, а також важливі накопичувальні знаки, що поступово акумулюють інформацію про етнічну культуру та зберігають її протягом тривалого часу. Комічно-сатиричне змалювання подій та ситуацій за допомогою прототипів уможливають формування портретів британців, їхнього способу життя та ставлення до панівної верхівки. У масмедійному комунікативному просторі ідентифіковано значну кількість текстів, у яких відомі політичні діячі мають комічні образи. Усі виявлені нами тексти із соціокультурними маркерами складаються з вербального та невербального/невербальних складників. Ідентифіковані випадки, коли розкриття змісту тексту неможливе без ознайомлення з вербальною частиною, оскільки невербальна може мати велику кількість різних трактувань. Вербальний складник децю обмежує довільні інтерпретації, таким способом дає змогу ідентифікувати правильне значення, отже, і належне розуміння.

Ключові слова: цінності, прапор, зображення, функції, стилістичні засоби.

Постановка проблеми. Кожна лінгвокультура має усталений сет соціокультурних цінностей, реалій, стереотипів, які формувалися упродовж віків. Закономірно, що із часом вони піддаються трансформаціям. Змінюються світогляд, бачення, підходи до проблем, поступово модифікуються і ключові етнічні орієнтири. У масмедійному комунікативному просторі натрапляємо на тексти, які містять вербальні та невербальні складники. Під останніми в цій розвідці розуміємо зображення, які під різними кутами зору змальовують різні події та ситуації, до яких мають стосунок відомі британські політики.

Порушена проблема досить нова в лінгвістичних студіях, оскільки протягом тривалого часу вчені фокусувалися суто на вербальних складниках. Зрідка вони звертали увагу на вербалізовані невербальні засоби, які репрезентували деякі дії, що знаходили своє відображення в писемному

мовленні; незначна частина наукових розвідок також присвячені дослідженню усного мовлення й окремим його характеристикам: інтонації, темпу, тембру тощо. Своєчасність роботи зумовлена тим, що в сучасному масмедійному комунікативному просторі продуценти все частіше послуговуються зображеннями, які стають інтегральними складниками писемного спілкування, але станом на тепер залишаються недослідженими, що й зумовлює **актуальність** обраної проблематики.

Постановка завдання. *Мета* роботи полягає в докладному аналізі ілюстративних компонентів, які відбивають національні цінності, реалії та стереотипи, подекуди висміюють відомих політиків, зумовлює потребу в розв'язанні таких *завдань*:

– ідентифікувати масмедійні тексти, які містять зображення, що репрезентують соціокультурні цінності британської лінгвокультури;

- обґрунтувати причини використання зображень та їхню роль у тексті;
- окреслити взаємозв'язок та взаємозалежність вербального та невербального складників у мультимодальному масмедійному тексті.

Виклад основного матеріалу. У сучасному англomовному масмедійному комунікативному просторі натрапляємо на тексти, у яких поряд із вербальними засобами функціонують невербальні, зокрема ілюстрації зі стягами США та Великої Британії. Спостережено, що британським прапором у масмедіа маніпулюють значно рідше, ніж американським. Однак продуценти часто вдаються до використання геральдики, яка, як і стяг, має багаторічну історію. Коли йдеться про прапор (рис. 1), зазначимо, що в його основі лежить поле, що має темно-синє тло. Кілька хрестів названі на честь святих, кожен із них слугує певним уособленням. Червоний прямий хрест святого Георгія є символом Англії, тоді як білий хрест святого Андрія, зображений навскіс, – Шотландії, а червоний хрест святого Патрика є ідентифікатором Північної Ірландії.

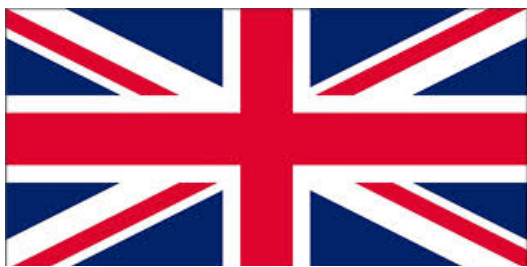

Рис. 1 [10]

Рис. 2 змальовує чоловіка в жилетці, яка віддзеркалює британський прапор. Він, як бачимо, везе у візку зменшені прототипи будівель і осіб, які обрали медичний фах: школу (*school*), лікарню (*hospital*), лікаря (*doctor*). Очевидним є те, що зображення залежне від вербального складника

Рис. 2 [3, с. 30]

аналізованого тексту під назвою “*Choosing to choose*”. Причиною використання вербально-невербальної ілюстрації комічного характеру в рубриці “*Britain*” журналу “*Economist*” є проблема, що виникла між британськими політиками, яким складно визначитися, яким способом населення Великої Британії може обирати послуги у сфері освіти та медицини.

Вербальним складникам *choice* та *choose* відповідає невербальний компонент – візок, який перебуває у руках людини чоловічої статі, яка вже зробила вибір на користь, як бачимо, певної школи, медичної установи та лікаря, якому вона може довірити себе і своїх близьких. Завдяки одягу, у який людина одягнена, розуміємо, що йдеться про британців. У візок британець помістив будівлі (їхню специфікацію розкривають вербальні назви, що розміщені на них), які відповідають його уподобанню. Обраний герой слугує уособленням британського етносу, кожен представник якого повинен зробити вибір на користь послуг у сфері освіти та медицини.

Складність цього процесу зумовлена політичною ситуацією у країні, оскільки представники різних політичних сил мають відмінні бачення ситуації. Незважаючи на те, що одяг має визначене маркування й дає можливість збагнути, про який етнос ідеться, без ознайомлення з вербальним складником, зрозуміти цілковиту сутність статті без вербального складника неможливо. Це свідчить про те, що більшість графічних маркерів невербальної природи залежать від вербального компонента. Лише останній уможливує істинне декодування значення. З огляду на труднощі та пошук оптимальної стратегії, розв'язання проблеми, що склалася у британському суспільстві, було зініційовано опитуванням серед населення, що дозволило з'ясувати ставлення британців до порушених проблем.

Рис. 3 [4, с. 55]

Рисунок 3 супроводжує статтю під заголовком “*Bribe Britannia*”, присвячену темі хабарництва. Як і в попередньому випадку, зрозуміти її зміст складно, оскільки така ілюстрація може мати необмежену кількість трактувань. Вона отримує статус культурно залежної завдяки невербальному елементу у формі колеса, що нагадує британський стяг. Значну частину цього комічного зображення відведено фінансам. У вербальній частині тексту знаходимо чимало звинувачень на адресу британських можновладців, які стверджують, що готові робити все для того, щоб припинити корупцію як на власній території, так і на території інших держав (*wherever we find it – whether here or abroad*).

Однак, як зазначає автор, реальний стан речей не відповідає обіцянкам, оскільки їм не вдається цього зробити як на теренах королівства, так і за його межами. Підтвердженням цього слугують наведені у вербальній частині конкретні випадки бездіяльності британців щодо корупції. Без вербального складника правильно зрозуміти зміст ілюстративної частини навряд чи можливо. Очевидним є те, що йдеться про саркастично змальовану Великобританію та рівень її фінансового забезпечення, проте це зображення не дає змоги збагнути, про що саме йдеться в цьому випадку, не беручи до уваги вербального модусу.

Мультимодальний текст на рисунку 4 складається із двох частин – вербальної та невербальної. На одній із будівель розміщено британський стяг, який цілком займає площу однієї стіни. Така ілюстрація належить до статті “*Rough Justice*”, присвяченій реформі у сфері правоохоронних органів та їхній співпраці з урядовими структурами. Значну увагу приділено й розподілу керівних посад до того, як відбулося обрання керівного складу в означених органах. У цій статті, як і в попередніх, у вербальній частині нема жодної згадки про ілюстративний компонент або покликання на нього. У цьому разі воно

свідчить лише про те, що має стосунок до правоохоронних органів Великобританії, оскільки натрапляємо на зображення її прапору й осіб у відповідній формі одягу, що працюють у структурах, що опікуються забезпеченням порядку та законності дотримання тих чи тих процедур.

Зауважимо, що таке ілюстрування не виконує важливої ролі, оскільки декодування значення є можливим тільки завдяки вербальному складнику, який деталізовано знайомить читача з означеними проблемами. У більшості ілюстративний компонент увиразнює та додатково розкриває зміст масмедійних текстів. Проте в такому разі, маючи приналежність до британської культури, про що свідчить прапор, нема підстав стверджувати, що цей компонент є невід’ємним, який розкриває сутність повідомлюваного або доповнює його.

На відміну від попередніх прикладів, зображувальний компонент на рисунку 5 є лаконічним текстовим конструктором, який вказує читачеві на тематику статті. Її присвячено проблемі еміграції. Одяг чоловіка, що супроводжує жінку, свідчить про те, що йтиметься про Великобританію. Жінка в паранджі символізує емігрантів, які постійно намагаються потрапити на терени королівства, оскільки їх приваблюють рівень та спосіб життя британців. Чоловік, змальований на фоні Біг-Бену, виступає прототипом британської нації, яка постійно бореться з емігрантами.

Отже, у цьому тексті зображення слугує репрезентантою однієї з найбільш обговорюваних проблем у британському суспільстві, соціокультурними маркерами ідентифікації яких виступають прапор та всесвітньовідома будівля Біг-Бену, з одного боку, і мусульмани-емігранти – з іншого. Ілюстрації такого типу покликані лаконічно унаочнити наявні проблеми, іноді світового масштабу, які постійно обговорюються серед широкого кола осіб і безпосередньо турбують британців, що підтверджує одяг, який нагадує стяг і Біг-Бен.

Рис. 4 [7, с. 36]

Рис. 5 [5, с. 48]

Рис. 6 [9, с. 8]

Рис. 7 [8, с. 32]

Уособленням невдоволення британців стосовно виходу країни з Європейського Союзу є карикатура на рисунку 6. Узор на парасольці цілком відповідає кольоровій гамі прапора, однак має круглу форму. Розкрити сутність ілюстрації, яка саркастично змальовує ситуацію, без вербального модусу, складно, оскільки вона може мати необмежену кількість трактувань. Її приналежність до британської культури засвідчує парасолька, що нагадує стяг. Як вона сама, так і позначки, розміщені над нею, порушують тему погоди, яка ніколи не втрачає актуальності, особливо серед британців. Аналізована ілюстрація слугує засобом репрезентації британського етносу, розкриває один із важливих аспектів їхнього життя. Хоча позначки мають імпліцитний характер, вони все-таки належать до тих, які змальовують цінності, реалії та традиції мешканців, які населяють аналізований ареал. На них покладено акумулятивну функцію.

Рисунок 7 супроводжує статтю, у якій ідеться про розбіжності в поглядах британських можновладців на битви під Ватерлоо та Пітерлоо. На ілюстрації бачимо Наполеона Бонапарта із прапором у руках на осідланому коні. Історично відомо, що він зазнав поразки під Вартелоо. Британський

стяг це підтверджує візуально. Так звана битва Пітерлоо змальована за допомогою тіні від коня, що символізує місце збройного конфлікту. Бачимо також і схематично репрезентованих учасників битви поруч із конем. Достеменно невідома кількість загиблих у цьому протистоянні, тому суперечки щодо цього точаться дотепер. Для британського етносу ця подія має особливий статус, але кілька фактів дають привід

для дискусій.

Використання таких ілюстрацій свідчить про те, що в мультимодальних текстах соціокультурні візуальні компоненти є засобами акумуляції культурних цінностей, які можуть лаконічно передати сутність статті. Часто один із зображених елементів має комічне чи саркастичне змалювання, але шляхом однієї графічно представлені особи жіночої або чоловічої статі змальовує чи представляє бачення всіх британців, показує ступінь важливості порушеної проблеми. Маркером приналежності таких ілюстративних компонентів є кольорова гама предметів, які мають різні форми (прямокутник, коло), що цілком збігається із британським стягом.

Складником статті “*Tax Politics*” є ілюстрація на рис. 8. Кухарі, репрезентовані на ньому, уособлюють три політичні партії Великобританії: лейбористську, консервативну та ліберальну. Це дають змогу зрозуміти графічні маркери на кухарських шапках, які є давно утвердженою партійною символікою. Червона троянда символізує лейбористську партію; золотий птах, що є уособленням свободи, символізує ліберальну; палаючий триколірний (відтінки британського стягу)

Рис. 8 [6, с. 45]

Рис. 9 [2, с. 29]

смолоскип був логотипом партії до 2006 р. Отже, саме завдяки схарактеризованим графічним засобам, які ні на рисунку, ні в тексті не мають жодного вербального еквівалента, розуміємо причини їх використання та смисл, який у них закладено. Іронічне змалювання переговорів панівних партій щодо оподаткування, представлене на зображенні, свідчить про складність цього процесу та ухвалення кінцевих рішень.

Підказками до того, яка проблема на часі, є кілька вербальних одиниць, розміщених на кухонних посудинах та на одній із сторінок у книзі рецептів: *inheritance tax, pension, green taxes, 40% off GDP recipes*. Сукупність вербальних та невербальних ресурсів дає змогу виявити проблему без ознайомлення з вербальним складником і зрозуміти, про що йдеться. Щодо останнього зазначеного компонента, то він наявний у цьому мультимодальному тексті, як у всіх попередніх, і уможливує деталізоване розуміння запропонованого матеріалу.

У масмедійному тексті “*Big Ben or Big Brother*” вміщено ілюстрацію Біг-Бену, з якого споглядає людське око (рис. 9). Порушена у статті проблема стосується камер спостереження, які, за словами автора, розміщені в багатьох місцях. Це створює незручності для мешканців, оскільки вони майже зовсім не мають можливостей залишатися непоміченими. У цифрову епоху виникла проблема власного простору, у якому люди можуть перебувати без думки, що за ними спостерігають.

Однак у статті йдеться про те, що за британцями й усіма, хто перебуває на території королівства, ведеться цілодобове стеження. Біг-Бен із вмонтованим людським оком, яке є прототипом відеокамер, свідчить, що залишитися непоміченим на території Великобританії неможливо. Фактично все, що хтось планує зробити, буде зафіксовано. Око є засобом застереження, що діяти треба

відповідно до закону, а Біг-Бен як символ країни уособлює її велич і міць та свідчить про те, що в цій країні має бути все під контролем, вони мають бути в курсі подій, що відбуваються навколо, та давати свою оцінку поточним ситуаціям.

Висновки і пропозиції. Закономірно, що не всі погляди панівної верхівки, зокрема й політичних діячів, однаковою мірою задовольняють представників різних етносів. Тому останні вдаються до комічного змалювання ключових образів осіб, які на найвищих рівнях ухвалюють рішення, що визначають долю країн, які вони представляють. Оскільки не всі поділяють їхнє бачення, то окремі моменти в сучасних англомовних масмедійних текстах зазнають критики та висміювання.

Корпус ілюстративного матеріалу свідчить, що значний сегмент у ньому відведено невербальним складникам, які репрезентують англомовні спільноти, зокрема американську та британську. Проаналізовані невербальні складники дають підстави стверджувати, що на більшість зображень у тексті нема покликань, їхню суть подекуди складно зрозуміти. У такому разі невербальний складник залежить від вербального. Проте зафіксовані і протилежні комбінації, у трактуванні значення яких нема потреби керуватися вербалізованою частиною. Невербальні компоненти акумулюють важливу інформацію та віддзеркалюють функціонування соціуму на певних етапах. Їхнє покликання полягає в унаочненні окремих фрагментів і змалюванні ставлення соціуму до процесів, які відбуваються у країні.

Перспективними вважаємо розвідки, спрямовані на дослідження в рамках мультимодальної стилістики соціокультурних невербальних засобів, які візуально репрезентують розвиток етносу, його цінності та реалії, відображають ставлення до різних ситуацій індивідів, які населяють досліджувані ареали.

Список літератури:

1. Макарук Л. Л. Мультимодальність сучасного англомовного масмедійного комунікативного простору : дис. ... докт. філол. наук: 10.02.04. Луцьк ; Запоріжжя, 2019. 635 с.
2. The Newswweek. 2000. № 6. February, 28. P. 29 (885).
3. The Economist. 2004. № 8405. Vol. 373. December, 11–17. 94 p. (984).
4. The Economist. 2006. № 8464. Vol. 378. November, 11. 95 p. (996).
5. The Economist. 2006. № 8500. Vol. 381. October, 21. 87 p. (1001).
6. The Economist. 2006. № 8507. Vol. 382. October, 28. 86 p. (1004).
7. The Economist. 2007. № 8525. Vol. 383. April, 21–27. 102 p. (1008).
8. The Economist. 2016. № 9011, Vol. 421. October, 15–21. 94 p. (1023).
9. The Economist. 2018. № 9115. Vol. 429. April, 5–7. 87 p. (1024).
10. British and American flags vector image. URL: <https://www.vectorstock.com/royalty-free-vector/british-and-american-flags-vector-1047954> (дата звернення: 17.09.2017).

Makaruk L. L. IDENTIFYING BRITISH SOCIOCULTURAL VALUES THROUGH THE PRISM OF MULTIMODAL PATTERNS UTILIZED IN THE ENGLISH-LANGUAGE MASS MEDIA

This article is devoted to the study of the sociocultural values of British people as manifested in the mass media. It is demonstrated that in the English-language mass media communicative space, non-verbal means are a significant source of sociocultural information with respect to the British population. Behind each picture that is utilized there is a certain background as a result of which they entered the mass media environment. In many cases, these images are not referred to directly in the articles which they accompany. One segment of these items exists in the mass media space in the form of caricatures, cartoons, and sketches. In a small percentage of cases, information presented in a multimodal way serves to provide information that supplements the content presented in the text of the article. Among the non-verbal components that reflect British values, realities, and stereotypes, some appear in the media so frequently that they do not need any explanation, and the articles in which they appear do not provide any explanations, because they have already been familiar for a long time.

Our research has made it possible to determine that graphic units are not only a means of transmitting information within one specific context, but that they can also be described as important “accumulative signs” that gradually contribute additional information about the specific culture in a manner that is lasting. Humorous or satirical depictions of events and situations by means of prototypes make it possible to form “composite portraits” of the British, including their way of life and their attitude to their political leaders. In the mass media communicative space, a significant number of texts have been identified in which well-known politicians are presented in a humorous manner. All of the texts containing sociocultural markers which we found include both verbal and nonverbal components. Cases have been identified where comprehension of the content of the text is impossible without a knowledge of the verbal part, as the non-verbal components can be interpreted in many different ways. The verbal component to some extent diminishes the possibility of arbitrary interpretations and thus makes it possible to convey an accurate understanding of the meaning.

Key words: values, flag, image, functions, stylistic devices.